

VASARNAPI MAGAZIN

NYÍLT LEVÉL

Precíz Don Juan

Adolf Peter heidelbergi férfi eddig 347 győzelmet aratott a szerelem csatamezején, s minden győzelmet, tökéletes német pedantériával leirt a naplójában, mellékelve a boldogított hölgyek fényképét.

Az atomkor Don Juanja mellesleg házasságzedelgessel is foglalkozott. Most elcsípték és a tárgyaláson négyévi börtönre ítélték. Az ítélet kihirdetésekor vállalt volt:

— Ugyis szükségem van már egy kis pihenőre — mondotta.

A verseny győztese

Londonban megrendezték a borkóstolók versenyét, amelyet Ralph Mapley valóban különleges teljesítménnyel nyert meg. Három óra 15 perc leforgása alatt nem kevesebb, mint 420 borfélélet kóstolt meg és állapította meg szinte matematikai pontossággal fajtájukat.

Teljesítményéhez jól illik a győztesnek járó jutalom is: egy 300 literes hordó legkedvesebb borával töltve és egy láda finom francia pezsgő.

Csengőgyűjtemény

Különleges gyűjteményre tett szert tizenkét év alatt Lev Gogyin moszkvai lakos. Különféle hangokat és csengőket gyűjt: hajdani postakocsi, löszerszámaira erősített csengőket, vészharangokat.

Némelyiken érdekes felírás olvasható: „Végy meg, ne sajnáld a pénzt, ha utazol muzsikálóknak”, „Csilingelek annak, akit szeretek”.

Egykoron városban és falun egyaránt készítették ilyen csengőket, s a közeledő járművet ezekkel jelezték.

Eltűnt italok

Patrice Pottier genfi újságíró pincéjéből a minap jó néhány palack kitűnő itóka tűnt el titokzatos módon. A publicista megértő ember lévén, azonnal nyílt levelet közöltetett egy napilapban, mely szó szerint így szólt:

„Melegen ajánlom a mélyen tisztelt, ismeretlen eltulajdonítónak, hogy a zöld színű címkével ellátott, 1951-es évjáratú bort csupán osztriga és hal mellé szíveskedjék fogyasztani, a kék színű címkés, 1949-es évjáratú bort pedig saját érdekében néhány hónapig pihentesse, mert szállítási közben valószínűleg felrázódtott és az ital ilyen körülmények között nem nyújtja a tökéletes élvezetet fogyasztójának!”

Gyászmenet

A napokban a korzikai postahajóval szomorú rakomány is érkezett Marseille-be, egy koporsó. Tizenegy feketébe öltözött gyászoló követte, amikor kocsi rakták. Mindenki megilletődve nézte a menetet, csak a szolgálatos vámtiszt fogott gyanút és felnyitatta a koporsót.

A vámtisztnek igaza lett, mert a koporsó teli volt rablott holmival, főleg ékszerekkel. A feketébe öltözött gyászoló szomorú ábrázata még gyászosabbá vált.

Amikor újságírók megkérdezték a vámtisztet, árulja el, mitől kapott ötletet, azt felelte:

— Egyszerű, uraim! Láttak már önök olyan gyászmenetet, amelyben egyetlen nő sincs?...

Balla
László

TÁGASABB HORIZONT

TALÁN NEMRÉG megjelent ukrán Arany János-kötete hozta számára a legnagyobb sikert. A lapok — a Népszabadságtól, az Élet és Irodalomtól a kijevi lapokig és a kárpát-ukrajnai területi sajtóig — szinte napokon belül reagáltak a könyvre, a kritikák felső fokban írtak a fordításról; bár nem mondták ki, mégis érzékeltették, hogy ennél hűbben, pontosabban aligha lehet a nagy magyar epikus költőt tolmácsolni.

Reználtan, egy kis szkeptikus mosollyal fogadja az elismeréseket. Ha a negyedik X után jönnek, már nem dőlünk be nekik olyan könnyen. Már medítünk rajta: jó, ma így mondják... És az utókor? De a mérleg serpenyőjébe vetjük azt a sok küzdést, kínlódást, idegfeszültséget is, ami a lelkes hangú cikkeket megelőzte. Vajon arányban van-e a kettő legalább valamelyest? Megérte? Mi fontosabb: az egészség, vagy az irodalmi dicsőség, az elismerés?

JURIJ SKROBINEC, a „Pro litteris hungaricis”-emlékérem tulajdonosa ma sem végzi a legideálisabb körülmények között fordítói munkáját. A kárpát-ukrajnai ukrán nyelvű területi lap, a Zakarpatszka Pravda művelődési rovatát vezeti; felelős, nehéz, nagy körültekintést és emberi bölcsességet kívánó munka: egy egész terület kulturális életének érverésén kell állandóan rajta tartania a kezét, műveket értékelni, jelenségeket elemezni. S közben csak a könyv-alakban megjelent fordításainak száma a tucatához közeledik, és a magyar irodalom olyan kapitális művei szerepelnek közöttük, mint Petőfittől Az Apostol, Arany János balladái és a Toldi, a Légy jó mindhalálig, a Puszták népe, vagy két évtizedes munkásságának a napokban megjelent összefoglalása: az Uhorszka arfa (Magyar hárfá), a magyar költészet ukrán antológiája.

Évente két-három hónapot betegszabadságon tölt. Idegek... Ha visszatér a szerkesztőségbe, kínzó fejfájása még további hetekig csak épp annyit enged neki, hogy hivatali teendőit ellássa. És utána külön le kell győznie magát, szervezetének ellenkezését, hogy újra zsongani hagyja fejében a magyar vektorokat és valahol, egy másik agyrezkeszben megkeresse ugyanazt a zsongást ukránul.

Egy pillanatig sem gondolkozott azonban rajta, hogy esetleg abbahagyja. A fordítást vagy az újságírást. Más életformát nem tud már elképzelni a maga számára. És ha a feléje áradó elismerés hallatán egy pillanattal elgondolkozik rajta: „érdemes volt-e” — ez csak amolyan elvont, tárgyatlan tündődés. Persze, hogy érdemes volt. Csak meg kellett egyszer valakinek bontania a közönyt. Csak le kellett raknia végre a hidat. A két irodalom közt, amelyekről talán meg se tudná mondani, melyik áll hozzá közelebb.

Azt hiszem, nem is a sok munkát érezte meg az egészsége, hanem azt, hogy az úttörők hivatását vállalta. És ez mindig nehéz.

JELLEGETES Duna-medencei sors. Ötödikes gimnazista korában már memoriterként fújta a nemrég oly magas színvonalon tolmácsolott Toldit, de Sevcenko Kobzosa csak 1947-ben, már egyetemi hallgató korában került a kezébe.

Kárpát-Ukrajna horthysta annexiója után Huszt (Skrobinec szülőhelye) és Budapest testvérváros lett — már a szónak akkori, nacionalista értelmében. Így született az elhatározás, hogy huszti gyerekek egy nagyobb csoportját vizik tanulni a magyar fővárosba. Annak, hogy a magyarul egy mukkot sem tudó Skrobinec is közéjük került, eléggé átlátszó célja lehetett: elmagyarosítani a kitűnő előmenetelű, tehetséges legénykét. Nem a terv szerzőinek akaratán — az ifjú Skrobinec népe iránti hűségén, az Eötvös József Gimnázium tanárainak emberségén múltott, hogy egészen másképp lett. Nem meghasonlott, sehová sem tartozó, keserű ember vált belőle, hanem a két nép barátságának ápolója. És mennyivel többet ér ő így nemcsak népének, a magyaroknak is!

Irodalmunk ukránjai népszere

rúsításának feladatát szinte valami megszállott konoksággal végzi. Hónapokig, évekig képes egy kéziratot dolgozni anélkül, hogy tudná, mi lesz a sorsa, megjelenik-e egyáltalán. A kiadóhivatali tervek végéig, a tájékoztatásból fakadó közöny néha elkésztő. Gyakran tárgyalni sem akartak egy-egy kiadási lehetőségéről. Ő neki-gyűrődött, megcsinálta. Majd ha kész munkát kínál, akkor talán. Így se volt könnyű.

Nagy sikerű Arany János könyvének kéziratát már másfél évtizeddel ezelőtt benyújtotta a kijevi kiadónak. Csak fanyalgvá tárgyaltak vele, hümmögtek.

— Nézze — tette jóakarátúan a vállára a kezét a kiadó egyik vezetője —, az a baj, hogy másodrangú írókat fordít...

Elképesztő?

Talán.

De ugyanezt mondhatták volna Magyarországon is egy fordítónak, ha mondjuk, Leszja Ukrajinka verseit kínálja. És épp ezért van szükség a két nép művelődési cseréjében tágasabb horizontra. Skrobinecnek.

Ő tovább küzdött a könyv kiadásáért, és nem is nagyon csodálkozott. Hozzászólt már. Az első értetlen visszautasítás sokkal nagyobb sebet ütött rajta.

Egy kis kötetre valót fordított még ungvári egyetemi hallgató korában Petőfittől, elsősorban kedves gimnáziumi verseit. Az Ungváron székelő Kárpáti Kiadónál kopogtatott vele — valamikor 1949-ben. A fordításokat túlságosan jónak találták, ezért (gyanakvó idők!) plágium után kezdtek kutatni. Vajon nem Pervomajszkijtól valók? És amikor végigcsinálta a hosszas, megalázó bizonyítási eljárást, azzal küldték el, hogy a könyv sokba kerülne, és hát ugye, verseskötetet eladni...

A hűszéves lélek nagyon sebezhető. El se vitte a füzetet. Ott fulladjanak meg vele! És elég volt ebből a keserves, kilátástalan fordítói munkából! Egy egész szünideje ráment. Mások élvezték a nyarat, szórakoztak...

Később kereste a füzetet — már nem volt meg. Első Petőfii-tolmácsolásai örökre elvesztek. Csak egy nem, a Nemzeti dal — ezt a 48-as forradalom századik évfordulóján közölte a Zakarpatszka Pravda. Ez volt Skrobinec első megjelent fordítása.

Valamikor azokban az években találkozom vele én is. Felkeresett munkahelyemen, a Kárpáti Igaz Szó szerkesztőségében, egy kék füzetet hozott. Lefordította néhány versemet. Nem jelentek meg ezek sem. Az egyetemista fordító és a kezdő újságíró szerző együttes erőfeszítései sem voltak hozzá elegendők.

— A végén mégis kárpát-ukrajnai magyar írók munkái térítettek el attól az elhatározásomtól, hogy abbahagytam a fordítást — emlékezik vissza Skrobinec.

Két nyelvű irodalmi almanach jelent meg a Kárpáti Kiadónál a felszabadulás 10. évfordulójára. A Kárpát-Ukrajnában élő írók is szerepeltek benne — első ízben kollektíven. Kellett a fordító, és most már a kiadó kereste Skrobinecet, a fiatal huszti pedagógust. Ekkor kezdett lassan oldódni lelkében a régi keserűség, ekkor újította meg régi elhatározását, hogy a két, egymás kultúráját alig ismerő szomszéd nép barátságának munkálására teszi az életét. Két év múlva a Zakarpatszka Pravdánál segédmunkatársi állást ajánlottak fel, és ezt is azért fogadta el, mert úgy gondolta, mint újságíró, többet tehet életcéljának valóra váltásáért. Pedig ismét a bizonytalanba jött, újabb áldozatot vállalt. Az újságírói ranglétra legalsó fokán kellett kezdenie, teljesen ismeretlenül. Ungváron akkor privát lakáshoz jutni is művészet volt. Egy telet olyan szobában húzott ki családjával (nagyobbik kislánya akkor volt pólyás), amely alatt valaha jégverem volt, és éjjel gyakran szállt nulla alá a hőmérséklet. Én is jártam nála akkoriban. A szobának berendezése is alig volt — kezdő pedagógusi fizetéséből (és mit ért akkor a pénz?) alig még egy-két darabot szereztek. De a fiatal újságíró a dermesztően hideg szobában sokszor hajnalokig virrasztott — s ami-

kor hozzáfogott Az apostol fordításához, és a mű legelején a hős otthonának leírását tolmácsolta, nem is volt olyan nehéz elképzelnie Szilveszter lakását...

VISZONTAGSÁGOS útján természetesen nemcsak értetlen kiadóhivatali igazgatókkal, tájékozatlan lektorokkal találkozott. Gyakrabban emlegeti azokat, akik önzetlen buzgalommal segítettek terveinek, küldetésének megvalósításában: Mikola Terescsenkót, a néhai kiváló ukrán költőt, Hrihorij Kocsur ismert műfordítót és a hihetetlenül sok nyelvet tudó Mikola Lukast, Az ember tragédiája ukrán tolmácsolóját. Erdemes nevüket megjegyeznünk. Skrobinecnek kívül ők is sokat tettek azért, hogy a magyar művek minél nagyobb számban kerüljenek az ukrán olvasó asztalára.

Az pedig most már nyilvánvaló, hogy Jurij Skrobinecnek a magyar irodalom iránti vonzódása nemcsak hogy megfér benne az ukrán nemzethez való szenvedélyes ragaszkodással, az ukrán nyelv mélyes szerzetével — a kettő erősíti egymást. Egyéb-ként mind a két nyelv tökéletes tudásáért megküzdött, megdolgozott. A magyarért természetesen, hiszen annak idején Pesten még egy pohár vizet sem tudott kérni (ma már nyelvünkön is versel, és nem is akárhogy), de ukránul is a sok hatást magába olvasztó, ingatag filológiai alapon álló kárpátaljai tájszólással beszélt. Ma az ukrán nyelv igazi művészetnek tartják. Azt mondja: ebben is segítségére volt a fordítás: a magyar kifejezések, képek megfelelőit keresve, egyre beljebb és beljebb hatolt az ukrán nyelv szépségeibe, rejtelmeibe.

ÜGY ERZI, eredeti művet is többet kellene írnia. Sok minden megérlelődött, kikívánczik belőle. És a tudományos munka... A magyar-ukrán kapcsolatok területén végzett értékes kutatásai közismertek, csak egyszer alaposan neki kellene ülni, és kész volna a kandidátusi disszertációja. De lesz-e mindeerre idő? Mert lassan a készülő József Attila-kötetet is tető alá szeretné hozni, meg Illyés Gyulától is rég fordítani akar egy könyvre valót. Igen nagy költő — vallja —, meg kell szólalnia ukránul.

MUNKÁS- SZÍNPAD

Hozzászólás

Elvezetett olvastam a Délmagyarországon Waltner Mihály írását a munkásszínpadok szerepéről kulturális tevékenységéről, melynek főként a húszas években magam is közvetve részese voltam (előadások propagálásával, kritikák közlésével, sőt egyes darabok, jelenetek rendezésével), de engedje meg a szerző, hogy néhány — ha nem is lényegbe vágó — tévedésére felhívjam a figyelmet.

1. Az 1883-ban született Juhász Gyula az 1910-es években, vagyis 27 éves tanár korában nem foglalkozott olyan politikai jellegű dolgokkal, hogy ő javasolta volna a város előjáróságának egy munkásszínpad létesítését. Különben is ezekben az években Juhász Gyula Nagyváradon (1908–11), Szakolcán (1911–13) és Makón (1913–17) élt, csupán 1917-től volt állandó jelleggel Szegeden.

2. Az fennáll, hogy 1910-ben a városi direktórium „menesztette” a színház igazgatóját. Almássy Endrét, és a konzervatív alapon működő színház vezetését (1919. ápr. 8.) egy háromtagú bizottságra (Juhász Gyula, Baróthy József és Ocskay Kornél) bízta. Mely azonban ugyanez év május 4-én kénytelen volt lemondani.

3. Nem áll az, hogy „Palágyi színházvezető visszaküldte magát” a színház élére, mert hiszen Palágyi akkor nem is volt Szegeden, és Almássy Endre volt az, akit a francia városparancsnokság állított vissza a színház élére. Palágyi Lajos 1920-ban került Szegedre és 1923-ig volt itt igazgató.

4. Szegő Endre szereplésével is téves adatokat közöl Waltner Mihály. Szegő Endre Almássy igazgató idejében, még 1915-ben került a szegedi színházhoz (és tagja volt 1919-ig), s itt alapított egy színiiskolát. Tehát nem Juhász Gyula hívta ide Pestről. Szegő Endre szegedi színiiskolájának hallgatói voltak (1917–18-ban) többek között Nagy Ancl, a volt nyíregyházi és ceglédi primadonna, Szegedi Szabó István, a Madách Színház nyugdíjas tagja, valamint Gaál Ferenc, Sántha Ferenc, a szegedi színház nyugdíjasai és még mások. Szegő valóban irányította egy időben a munkásszínpad előadásait és oktatta is a munkásszínjátzókat.

Waltner Mihály közleményével egyébként egyetértek és velem együtt talán még jó néhányan, akik élnek és részesei voltak azoknak az időknél örülünk annak, hogy felelevenítette a régi szegedi munkásszínpad életét.

Jenő István

Amerigo
Tot

Professzor
Birbaum

